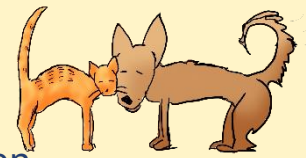

Miten saada koira kuuntelemaan?

Koirien tunteet, hierarkiat ja luottamussuhteen muodostaminen

Miira Hellsten, eläinten kouluttaja AT, YTM, CBATI

”Eläimen motiivin ydin ei ole toisten hallitseminen, vaan se yrittää vaikuttaa omaan tunnetilaansa.”

Tutkija, tiedetoimittaja **Helena Telkänranta**, kiteytti seminaarissaan eläintenhoitajille jouluksi 2015.

”Koirat eivät halua kontrolloida ihmisiä, vaan ne haluavat kontrolloida omaa elämäänsä.”

*Etologi **John Bradshaw** Observer-lehden haastattelussa*

Tunteet ohjaavat niin ihmisten kuin muidenkin nisäkkäiden käyttäytymistä. Kun Bradshawilta kysytään, rakastavatko koirat meitä, hän vastaa heti ykskantaan ”totta kai”. Koirat kiintyvät perheeseensä, niin ihmisiin kuin muihin eläimiinkin samoin kuin me ihmiset niihin. Koirien aivoja tutkitaan nykyään jopa magneettikuvauksen keinoin: tutkitut koirat on ensin koulutettu palkitsemiseen perustuvien menetelmien avulla paikallaan magneettikuvausputkessa maaten ja kuulokkeet korvilla. Koulutus etenee vähän kerrassaan pidempään ja pidempään, jotta niiden aivojen toimintaa saadaan talletettua. Siksi aivotutkija **Gregory Berns** kirjoittaakin *How Dogs love us* -kirjassaan, että koirilla on kuten ihmisilläkin mielen teoria ja niiden kiintymystä läheisiin ihmisiinsä voidaan kutsua rakkaudeksi. Suomalainen tutkija **Hannes Lohi** kiteyttääkin koiran kiintyvän perheeseensä ihmisiin aivan yhtä vahvasti rakkaudella kuin pieni lapsi vanhempiinsa.

Koiran aivoissa tapahtuu oksitosiini-mielihyvähormoniryöppy, kun ne ovat tekemisissä ihmistensä kanssa. Aivotutkija **Jaak Panksepp** kertoo niin eläimillä kuin ihmisilläkin olevan tunteita, koska tunteet kertovat, mikä kaikki tukee selviytymistämme ja mikä estää selviytymistämme (ks. video Jaak Pank-

seppilta linkkistössä). Opimme arjen jokaisessa tilanteessa ja teemme sitä, minkä koemme kannattavaksi.

Tutkija **Helena Telkänranta** mukaan kaikilla tutkituilla nisäkkäillä (esimerkiksi koirat ja kissat) ja linnuilla on samat perustunteet kuin ihmisillä. Vielä ei ole järjestelmällisesti tutkittu sitä, kokevatko jotkin eläinlajit tunteensa voimakkaammin kuin toiset. Se kuitenkin tiedetään jo, että vanhalle uskokselle, jonka mukaan ihmisen tunteet olisivat voimakkaampia kuin muiden eläinten, ei ole tutkimuksissa löytynyt mitään näyttöä. Näitä perustunteita ovat Telkänranta mukaan pelko, aggressio (jota on useaa tyyppiä kuten suuttumus ja kilpailuaggressio), suru, kiintymys, leikkisyys, seksuaalisuus ja ilo. Ilo voidaan vielä jakaa kahteen aivokemiallisesti erilaiseen vaiheeseen eli mielihyvän tavoitteluun ja saavutetusta asiasta nauttimiseen. Perustunteiden yhdistelmästä syntyy vielä lisää tunteita kuten esimerkiksi helpotuksen tunne: jos pelon aihe ei toteudukaan, voi seurata ilo, ja näiden kahden tunteen yhdistelmä nopeasti peräkkäin koettuna tuottaa helpotuksen tunteen. Lisäksi nisäkkäät kokevat aitoina tunteina myös esimerkiksi nälän, janon, yllättymisen, inhon, väsymyksen ja sairauden tunteet. Eläin, jopa kala, kokee myös kivun aitona tunteena.

Meillä kaikilla on sekä hetkellisiä tunteita että pidempiaikaisia elämän perusvireen määritteleviä tunnetiloja. Jos siis esimerkiksi koira, kissa, hevonen, kani, sika, lehmä tai muu eläin joutuu elämään elämäänsä niin, että sen täytyy jatkuvasti tai usein stressata ja pelätä kipua, pelkoa, henkistä tai fyysistä uhkaa, sen elämän perusvire voi olla hyvin kielteinen – se voi olla kroonisesti masentunut ja/tai stressaantunut.

Eläinten ja ihmisten välillä on siis merkittäviä yhtäläisyyksiä: me tunnemme perustunteet samalla lailla ja tunteet ajavat käytötämme. Toisaalta on muistettava, että eläinten ja ihmisten kokemuksilla on myös eroja, sillä ihmisillä verrattuna muihin nisäkkäisiin on erilainen otsalohko aivoissa: meillä on

epätavallisen suuri ja poimuttunut neokorteksi eli myöhäisaivokuori, jossa tapahtuvat tunteiden hillitseminen ja rationaalinen ajattelu.

”Sen tuotetta ovat myös sellaiset tunteet, jotka syntyvät perustunteiden ja rationaalisen ajattelun yhdistelminä, kuten huoli `mihän tuo minusta ajattelee`. Tähän kykeneviä olentoja on maailmassa paljon vähemmän kuin niitä eläimiä, joiden elämää hallitsevat perustunteet, kuten mielihyvä, suru ja pelko”

Telkänranta kuvailee *Millaista on olla eläin* -kirjassaan.

Tästä syystä koira ja kissa eivät voi tuntea syyllisyyden, koston, pahantahtoisuuden ja häpeän tunteita tai osoittaa mieltä – niillä ei yksinkertaisesti ole aivoissaan rakenteita tällaiseen ajatteluun. Ne eivät myöskään toimi miellyttääkseen jotakuta toista, vaan yrittävät saada pidettyä oman tunnetilansa positii-visena ja selviytyä elämässään. Ne eivät haudo päässään juonia johtajan pallin saamisesta – vaikkakin koirilla on tutkitusti myös hierarkkisia suhteita, jotka voivat vaihdella eri tilanteissa.

Valtarakennelmat voivat kestää lyhyen aikaa: esimerkiksi perheen yksi koira saattaa haluta hetkellisesti luun tai lelun tai ruuan itselleen, mutta toisena hetkenä antaa muiden viedä nuo resurssit mukisematta. Koirat saattavat riidellä kaukaisia esi-isiä eli susia enemmän ruuastaan, mutta tämä ei kerro meille sitä, että niiden elämää johtaisi alati hierarkkinen ajattelu, vaan että ne tavoittelevat elämässään erilaisia tunnetiloja – myös erilaisten resurssien ja resurssien arvostuksen kautta. Se voi johtua myös siitä, että koiran käyttäytymisessä on useita osia, joiden osalta koira ei ”aikuistu” yhtä pitkälle kuin susi, sekä siitä, että perheryhmänsä keskuudessa varttuvilla susilla on enemmän tilaisuuksia sosiaalisen käyttäytymisen kehittämiseen kuin koirilla, jotka usein tapaavat muita koiria vain osan päivästä tai elävät kotona vain yhden tai muutaman muun koiran kanssa. Resurssien vahtimista ei saada tehokkaasti kitkettyä pois sillä, että rankaistaisiin koira fyysisesti tai henkisesti vaan eh-

käisemällä ja suunnittelemalla tilanteita (kuten ruokkimalla eläimet eri tiloissa) ja kouluttamalla luopuminen vahvaksi eli kun luovut jostain, niin saatkin enemmän tai jotain parempaa tilalle.

HYVÄ KOIRANOMISTAJA HUOMIOI YKSILÖN TARPEET

Koiran käytöstä ohjaavat toki myös käyttäytymistarpeet, jotka ovat voimakkaasti periytyviä. Lukuisat viime vuosikymmeninä tehdyt tutkimukset ovat vahvistaneet, että eläimellä ei ole mahdollisuutta tottua ympäristöön, jossa se ei pysty toteuttamaan näitä voimakkaita sisäsyntyisiä motivaatioita. Koiran lajityypillisiä käyttäytymistarpeita on tutkittu vasta vähän, mutta niihin vaikuttaisivat sisältyvän rodusta riippuen hieman eri osat alueet metsästyksessä, kuten pureminen, jahtaaminen, kantaminen, saaliin ravistelu, saaliin vaaniminen. Muita käyttäytymistarpeita näyttäisivät olevan sosiaalisten suhteiden tarve, ympäristön tutkimisen ja erilaisissa ympäristöissä liikkumisen tarve, kaivamisen tarve ja leikkimisen tarve. Koko koiran persoonaa emme voi kouluttamalla hallita ja toisaalta aina tulisi pohtia, voiko ongelmakäyttäytymisen taustalla olla jokin kipu tai stressi tai muu hyvinvoinnin puute, joka aiheuttaa ei-toivottua käytöstä.

Koiranhuoltajan/omistajan* käyttäytyminen kaikissa arjen tilanteissa kellon ympäri vaikuttaa koiran käyttäytymiseen oppimistilanteen lailla. Tokon tai muiden koulutuslajien sijaan tärkeää onkin, että koira oppii penusta pitäen kaikissa arjen tilanteissa huoltajan opastuksella, miten missäkin tilanteessa kannattaa toimia. Tämän lisäksi totta kai voi ja kannattaakin miettiä myös yhteisiä harrastuslajeja. Koiran geenit eivät kerro, miten esimerkiksi kannattaa kävellä hihnassa, miten ohittaa hihnassa kapealla jalkakäytävällä muita koiria, miten tervehtiä ihmistä pomp-pimatta päälle, miten sietää eläinlääkärin käsittelyä hoitopöydällä seisten ja niin edelleen – ihmisen tehtävä on alusta pitäen vahvistaa, miten kannattaa toimia.

Koira esimerkiksi haluaa nousta ihmistä vasten ja nuolla naamaamme tai jotain paljasta osaa kehossamme kuten käsiä, koska se on koirakielessä ystävällistä. Jos ei halua koiran hyppivän vasten – iso tai pienikin koira saattaisi vaikkapa kaataa lapsen hyppiessään – kannattaa suunnitella ja ennakoita tilanteita

esimerkiksi palkitsemalla koiraa naminheitolla maan suuntaan ennen, ennen kuin se ehtii hyppiä tai pitää koiraa valjaista alhaalla mutta niin, että se ei ole koiralle ahdistavaa vaan palkitsevaa. Lisäksi kannattaa pienissä erissä vahvistaa palkkioilla koiralle toisenlaista käyttäytymistä kuten istumista. Käyttäytymistä treenataan ensin ilman vaikeita häiriöitä pienissä paloissa palkkioiden voimalla kuten ruokapaloilla, kunnes vähän kerrassaan lisätään kestoa ja häiriöksi lähes tyviä ihmisiä. Jos koira kuitenkin ehtii hypähtää vasten, koiralle ei huudeta, toruta tai tönitä alas, sillä muutenhan koira juurikin saa kaipaamaansa huomiota palkaksi. Se saattaa myös hyppiä entistä enemmän stressaantuessaan kiihkeästä käytöksestämme johtuen. Kannattaa olla itse rauhallinen, jos haluaa koirankin olevan – koira jopa haistaa tunteemme hormonitoimintamme tuoksujen takia ja seuraa tarkasti elekieltämme. Toisaalta saatamme vahingossa opettaa käyttäytymisketjun hokiessamme ”Alas” ja palkkaamalla siitä huomiollamme – koira oppii aina ensin tekemään ”väärin” ja sitten ”oikein”. Jos koira ehtii hypähtää, jätä koira huomiotta eli käänny toiseen suuntaan äläkä katsokaan sitä. Näin otat palkkion mahdollisuuden eli huomion saamisen pois. Tärkeää on kuitenkin aina vahvistaa palkkioilla toivottua käyttäytymistä ja kouluttaa se pienissä erissä suunnitteleamalla vahvaksi tavaksi.

Tutkitusti palkitsemiseen perustuvat koulutusmenetelmät ovat tehokkain tapa kouluttaa koiraa niin arjen tavoille kuin erilaisiin harrastuslajeihinkin: siksi esimerkiksi Euroopan laajuisesti rajavartiolaitoksen koirat koulutetaan niin työtehtäviinsä kuin muutenkin arjen toimiin positiiviseen vahvistamiseen eli palkitsemiseen perustuvien menetelmien (Suomen Eläinten kouluttajat ry eli ammattitutkinnon suorittaneiden eläinten kouluttajien yhdistys on käynyt tutustumassa Suomen Rajavartiolaitoksen toimintaan). Samaan ovat päätyneet esimerkiksi Norjan ja Hollannin poliisivoimat ja Suomesakin entistä enemmän poliisikoiratoimintakin kuten hajutehtävien koulutus on edennyt positiiviseen vahvistamiseen perustuviin menetelmiin.

Palkitsemiseen perustuvissa menetelmissä mietitään eläimen hyvinvointia kauttaaltaan: miten ehkäistään ei-toivottu käyttäytyminen niin hyvin kuin mahdollista, tarkastetaan eläimen terveydentila, mietitään mah-

dollisia stressin aiheuttajia ja syitä käyttäytymiselle, tehdään suunnitelma ja koulutetaan pienissä paloissa haluttuja toimintoja ei-toivottujen tilalle. Jos karjut koiralle sanan ”Ei”, se ei kerro sille, mitä sen sitten kannattaisi tehdä sen sijaan. Koiralle kannattaa toki kouluttaa luopumiseen jokin vihjesanan kuten ”Jätä”, mutta aina tulisi miettiä, miten opastaa koiraa, mitä sen sijaan kannattaisi tehdä ja tehdä toivotusta käyttäytymisestä kannattavaa eläimenkin mielestä. Motivaation muuttaminen on avainasemassa – oppia erilaisten palkkioiden taitava ja oikea-aikainen käyttö ja suunnitella tilanteet niin, että saadaan onnistumisia aikaan.

Koiraa ja sutta pidettiin aiemmin eri lajeina, mutta nykyään koira yleensä luokitellaan yhdeksi suden alalajeista, muun muassa siksi, että koira ja susi pystyvät saamaan lisääntymiskykyisiä jälkeläisiä keskenään. Susilaumojen nykyaikaisissa tutkimuksissa on Helena Telkänrannan mukaan huomattu, että alfasuden asema perustuu siihen, että alfauros ja -naaras ovat muiden laumanjäsenten emo ja isä. Muilla lauman susilla on pentuajalta hyviä hoivakokemuksia ja lisäksi alfayksilön tekemät aloitteet tuottavat vanhemman suden elämäkokemuksella usein hyviä tuloksia. Tästä syystä sudet oppivat, että alfan esimerkkiä kannattaa seurata. Alfausi ei säilytä asemaansa johtajana väkivallan ja uhkailun keinoin diktaattorimaisesti. Susitutkija David L. Mech loi teorian diktaattorimaisesta alfajohtajuudesta 1970-luvulla perustuen vangittujen susien käytökseen, mutta on sittemmin uusien tutkimusten myötä muuttanut täysin käsitystään susilauman suhteista ja yrittänyt levittää tätä koiramaailmaankin – jossa edelleen viljellään esimerkiksi tv-draamojen kautta kuvaa diktaattorimaisen johtajuuden tarpeista ja kaikenlainen koirien ei-toivottu käyttäytymisen tunnutaan selitettävän ”johtajuusongelmana”.

Katriina Tiiran mukaan uusimpien DNA-tutkimusten myötä susien ulosteita tutkimalla on pystytty selvittämään tarkemmin susien sukulaisuussuhteita ja huomattu, että osa susilaumoista on 20-30 suden laumoja, joista suuri osa ei ole sukulaisia keskenään. Tiira kertoo:

”Näissä susilaumoissa voi olla useampi liisääntyvä pari ja hierarkia ei perustu vanhempi-lapsi-suhteeseen vaan ikään. Eli vanhemmat sudet ovat hierarkiassa korkeammalla.”

HIERARKIA VÄHENTÄÄ AGGRESSIOITA

Tutkijat **Raymond Coppinger, Mark Feinstein, Alexandra Horowitz**, John Bradshaw ja Helena Telkänranta listaavat useita eroja susien ja koirien välillä niin käytöksessä kuin ulkonäössäkin, joista muutamia esimerkkejä:

- Koira oppii ja tarjoaa helposti katsekontaktia ihmiseen, susi ei.
- Sudet sitoutuvat pysyvästi puolisoonsa ja huolehtivat yhdessä jälkeläisistä, koirilla puoliset vaihtuvat ja yleensä naaras hoitaa jälkeläiset. Koirauros saattaa osallistua jonkun aikaa (verrattu vapaina eläviä koiria ja susia, ei perheessä asuvia koiria, jotka eivät voi itse valita kumppaneitaan millään lailla).
- Useimmilla suden alalajeilla naaraalla on kiima vain kerran vuodessa – koirilla yleensä useammin.
- Koira pysyy leikkisänä koko ikänsä yleensä, aikuinen susi puolestaan leikkii yleensä vain pentujen kanssa.
- Susi saalistaa eläkseen. Vain harvat koirat pystyvät metsästämään kaikkea ruokaansa, vaan ne ovat ”tunkiosyöjiä” eli syövät jätteitä (villikoirat) ja tarjottua ruokaa myös.
- Vapaina elävissä koiralaumoissa pennut (suurin osa maailman koirista on vapaina eli ei perheessä eläviä koiria) eivät myöskään varttuessaan auta nuorempien sisarustensa hoivaamisessa, kuten susilaumassa vanhemmat sisarukset huolehtivat.

Adam Miklosi kirjoittaa kirjassaan *Dog Behavior, Evolution ja Cognition* (2015) kiintymisestä – koirat ja omistajat kiintyvät toisiinsa. Hänen mukaansa koiranomistajan tärkein rooli on tarjota koiralle sosiaalisia käytöstapoja:

”Siksi omistajien tulee ottaa johtava rooli, mutta on useita vaihtoehtoja johtajuuden tyyliin. Omistajien ei tarvitse olla dominoivia johtajia, he voivat valita olevansa johtavia kumppaneita koiralleen. Johtaminen tällä tavalla voisi tarkoittaa läsnäoloa eli tavoitettavissa olemista, kaukokatseisuutta, suunnittelua, emotionaalista ja fyysistä tukemista. Kaikki nämä johtajuuden osa-alueet voivat olla erityisen tärkeitä koirien koulutuksessa. Kannattaa huomioida silti, että sekä kiintymys ja johtamistyyli riippuu molemmista osapuolista, persoonalliset piirteet huomioiden. Myös riippuvuuden ja itsenäisyyden tasapaino on tärkeä asia. Vaikka tasapainoon voivat vaikuttaa yksilön piirteet, omistajat voivat myös vahvistaa tai rajoittaa koiran mahdollisuuksia tehdä päätöksiä. Tältä aihealueelta uupuu tutkimusta, mutta osa todisteista kertoo, että kouluttaminen voi itse asiassa lisätä itsenäisyyttä.”

Smart Dog -yritystä ja samannimisiä testejä pitävä, eläinten käyttäytymiseen erikoistunut tutkija Katriina Tiiran mukaan koirien välillä on hierarkioita samoin kuin ihmisperheen ja koiransa välillä on – mutta suhde ei perustu henkiseen tai fyysiseen väkivaltaan. Koiran käyttäytymisestä ja persoonallisuudesta parhaillaan kirjaa kirjoittavan Tiiran sanoin:

”Dominanssi- eli valtahierarkioita löytyy myös villiintyneeltä koiralta – eli koiralaumoilla, joilla ei ole enää omistajasuhdetta olemassa. Näissä laumoissa havaitaan selkeä ikään liittyvä hierarkia (Bonanni et al 2017). Näillä villikoirilla (kuten myös sudella) esiintyy vain vähän aggressioita hierarkian ollessa selvä, ja hierarkian pystyy selvittämään alistuvien eleiden suunnasta, ja koirien asennosta

tervehtimisessä. Hierarkian tarkoituksena luonnossa on aina selventää yksilöiden välistä suhdetta, resurssien jakoa ja vähentää aggressioita, joista on suuri riski yksilöille loukkaantua tai joutua saaliiksi.”

Hierarkia muodostuu luottamussuhteesta ja resurssien hallinnoinnista ja siitä, että koiralle on kannattavaa kuunnella arjessa ihmisiä. Tässä voidaan käyttää esimerkkinä myös ihmlapsi – huoltaja -esimerkkiä. Tässäkin suhteessa on hierarkiaa, mutta lapsi-aikuinen-suhteen ei tulisi pitää sisällään henkisen tai fyysisen väkivallan uhkaa. Hyvä suhde muodostuu vuoropuheluna – on tärkeää ymmärtää ja reagoida lapsen ja eläimen tarpeisiin ja kommunikaatioon. Lapsi, koira, kissa tai vaikkapa possu kuuntelee ja tottelee parhaiten sellaisen ihmisen eleitä ja sanomaa, joista on sille hyötyä. Hyvä koiran- ja kissanomistaja osaa näyttää palkitsevasti, mitä missäkin tilanteessa kannattaa tehdä ja tämä on eläimellekin kannattavaa.

Toisaalta hyvä eläimenomistajakin kuuntelee eläimensä tunteita, stressitiloja ja toiveita. Esimerkiksi hoitotoimia ei tehdä eläimelle pakolla, voimalla vaan kuunnellaan eläimen elekieltä ja rakennetaan palkkioilla (niin ruoka kuin tilan tarve eli pois pääsyn mahdollisuus) hoitotoimista pienissä erissä eläimen itsensä toivomia asioita. Näin saadaan oikeasti totteleva eläin, jonka kanssa on mukavaa olla yhdessä puolin ja toisin.

KOIRA KAIPAA OPETTAJAA IHMISYHTEISKUNNASSA ELÄESSÄÄN ARJEN TILANTEISIIN

”Koiralle on vielä hämmäntävämpää kuin sudelle, jos emo tai isähahmo kommentee sen sijaan, että opastaisi. Pomottamalla saa aikaan melko onnettoman koiran. Vähintään yhtä hyvä tottelevaisuus ja onnellisempi koira kehkeytyvät, jos kouluttaja on perehtynyt palkitsevilla opettamiseen ja totuttaa koiraa asteittain uusiin tilanteisiin”, Telkänranta kiteyttää Tiede-lehden artikkelissa (7/2015).

Telkänrannan mukaan koira siis kaipaa opettajaa tavallisiin arjen tilanteisiin palkitsevalla tavalla: ei viedä koiraa liian vaikeisiin tilanteisiin, lisätään tilanteiden haasta-

vuutta eli esimerkiksi ympäristön häiriötekijöiden määrää vain vähittäin ja opastetaan palkitsevalla, miten kannattaa käyttäytyä. Vanhakantaiset alfa-johtajuusteorioihin oppinsa pohjanneet kouluttajat sen sijaan ilman tieteellistä näyttöä odottavat koiran tekevän väärin ja rankaisevat tällöin jollain epämiellyttävällä asialla.

Bradshaw muistuttaa, että myös koiran komentaminen, sille huutaminen on rankaisemista. Yksilöllistä toki on, minkä koira kokee palkkioksi ja rangaistukseksi, mutta tuskinpa mikään koira ainakaan elekielestä päätellen pitää siitä, että niille huudetaan tai komennetaan kovalla äänellä.

Miklosi kirjoitti, että kouluttaminen voi lisätä itsenäistymistä. Operantissa ehdollistamisessa koirat nimenomaan koulutetaan ajattelemaan itse ja tarjoamaan käytöksiä ja näistä palkitaan halutut käytökset. Tehtävät suunnitellaan hyvin, pilkotaan pieniin osiin, jotta tarjotaan eläimelle onnistumisen edellytykset: suunnittelun avulla eläin helposti tarjoaa jotain pienintä muotoa toivotusta tehtävästä.

Alussa palkitaan pienetkin yritykset toivotusta käytöksestä sekunnintarkasti naksuttimen tai muun ehdollisen vahvisteen eli palkkiomerkin avulla – naksusta seuraa aina maksu eli jotain, mikä motivoi eläintä juuri siinä tilanteessa. Tämä motivoiva asia voi olla esimerkiksi ruoka, leikkihetki tai jokin toiminto, mitä eläin haluaisi: Premackin periaatteen mukaisesti vahvempi toiminta vahvistaa heikompa, joten vaikkapa lähellä kävelyä voidaan vahvistaa niin, että siitä seuraa palkkioksi vaikkapa jonkin koiran haluan asian jahtaaminen tai jonkin hajulähteen, ihmisen tai toisen eläimen luo pääseminen. Suunnitteleamalla kuten liinaa käyttämällä huolehditaan, ettei koira itse pääse palkkaamaan itseään ennen aikojaan.

HYVÄ HUOLTAJA RÄYHÄHERKÄLLE KOIRALLE

Tarvitaanko räyhäherkkien koirien kouluttamiseen sitten kuitenkin kovempia rankaisumetodeja? Arkojen ja reaktiivisten koirien kouluttamiseen alun perin tarkoitettun Behaviour Adjustment Training BAT 2.0-menetelmän kehittäjän **Grisha Stewartin** mukaan löytyy paljon todisteita siitä, että ennalta-arvattavuus ja mahdollisuus kontrolloida tilanteita määrittelevät sitä, miten yksilö kokee ärsykkeen ja kuinka helposti pelko palaa takaisin häviämisen jälkeen. Ihmisen ja koiran

peloissa ja aggressiokäyttäytymisessä on tutkitusti paljon samaa: väkivalta lisää väkivaltaa. Rankaisupohjaisilla metodeilla koulutetut koirat ovat herkemmin ihmisaggressiivisiä käytökseltään kuin palkkioilla koulutetut koirat.

Rankaisun käyttäminen toki voi toimia: onhan uhkailuun, karjumiseen, henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan perustuvia menetelmiä käytetty pitkään ihmistenkin välillä. Rankaisun käyttäminen on kuin venäläistä rulettia: se saattaa toimia hetkellisesti eli esimerkiksi koira lopettaa räyhäämisen, kun sitä kuristaa kuristuspannalla tai sitä kohti heittää rämisevän purkin. Mutta rankaisu ei poista syytä käytökselle – se ei muuta tunnetilaa positiivisemmaksi ärsykejä kohtaan eikä kouluta koiralle toisenlaista käytösmallia tilalle. Koira saattaa keksiä toisen oireen käytökselleen ja ylipäättänsä lisääntyneen stressin takia oireilla muutenkin muun muassa terveydellään.

Rankaisun käytössä on myös toinen vaara: koira voi mieltää klassisen ehdollistuman kautta rankaisun mihin tahansa, mitä se näkee, kuulee, haistaa tai maistaa rankaisuhetkellä: esimerkiksi omistajaansa, kadulla liikkuvaan lapseen, hattuun, polkupyöräilijään ja niin edelleen.

Itse olen opiskellut palkitsemiseen perustuvia menetelmiä nimenomaan rähjäherkkyyksien ja arkuuksien poistamiseksi mahdollisimman paljon – myös matkustamalla USA:aan opiskelemaan sertifioiduksi BAT 2.0 -kouluttajaksi. BAT 2.0 -menetelmässä lyhyessä pähkinänkuoressa koulutetaan ihmistä käyttämään turvallisesti pitkää hihnaa (3-4,5m pitkä), opiskelemaan koiran elekieltä ja sen rauhoittavia signaaleja kuten maanhäistelyä, pään ja kropan kääntämistä pois päin kohteesta ja toisaalta, kuinka helposti paikalleen jäykistymisestä ja tuijottamisesta kevyen katsomisen sijaan koira tekee reaktiivisen hyökkäyksen kohti koiraa. BAT 2.0 -menetelmässä annetaan koiralle mahdollisuus siedettyä helpompaan muotoon hankalaksi kokemastaan ärsykkeestä ensin kauempana kohteesta ja pitkän hihnan avulla mahdollistaa, että koira oppii käyttämään rauhallisempaa elekieltä: väistämään hyökkäävän käytöksen sijaan. Koiran annetaan kohteliain tavoin kierrellen ja kaarrellen hakea tietoa ärsykkeestä. Näin koira pystyy itse kontrolloimaan tilannetta, mikä helpottaa peloista poisoppimisessa.

Samaa ideaa vaiheittaisesta siedättämisestä sinänsä toki käytetään palkitsemiseen kouluttamiseen perustuvassa kouluttamisessa yleensäkin: häiriöstä esitetään helpompi versio kauempana ja vähän kerrassaan koira oppii kouluttajansa avulla yhdistämään positiivisia miellelyhtymiä alun perin negatiiviseksi kokemaansa kohteeseen. Koiralle koulutetaan vaiheittain pilkkomalla toisenlainen, korvaava käytösmalli ja samalla positiivisempi tunnetila entisen käytöksen ja tunteen tilalle. Tässä pätee sama logiikka kuin ihmisenkin kouluttamisessa: miten sinä opit vaikkapa ajamaan autoa parhaiten: niin että joku karjuu sinulle aina kun ajat väärin ja vie sinut ajotaidottomana saman tien Manneheimintielle ruuhka-aikaan ajelemaan vai sellainen kouluttaja, joka vie sinut ensin ajamaan rauhalliselle parkkialueelle ja kehuu ja muulla tavoin palkitsee sinua onnistumisista ja konkreettisesti näyttää ja auttaa sinua itse oivaltamaan, miten missäkin ajotilanteessa kannattaa toimia.

Huono stressi huonontaa aina oppimista – niin koirilla kuin ihmisilläkin. Jokaisen koiran tulisi esimerkiksi hihnalenkillä saada myös haistella ympäristöään – hajun kautta koira kerää informaatiota eli ”lukee päivän lehden”, haistelu vähentää huonoa stressiä ja toisaalta maata nuuskiva koira toimii itse samalla rauhoittavana elekielen käyttäjänä.

Tutkija **Susan Friedman** käy artikkelissaan *What is Wrong in This Picture? Effectiveness is not Enough* läpi koulutusmenetelmien käytön hierarkian. Vaikka rankaisun eli uhan, pelon tai kivun aiheuttaminen eläimelle antaisi hetkellisesti toivotun lopputuloksen, sillä ei kokonaisvaltaisesti saavuteta pitkällä tähtäimellä toivottua tulosta koiran hyvinvoinnissa.

JOHTAJUUS ON RESURSSIEN PORTINVARTIJUUTTA – JA ELÄIMEN ELEKIELEN JA TARPEIDEN KUUNTELUA

Palkitsemiseen perustuva kouluttaminen ei tarkoita kaiken sallivaa kouluttamista. Koiran käytökselle todella asetetaan rajoja – kouluttamalla sekä ympäristöä ja tilanteita suunnitteleamalla ja manipuloimalla. Yritetään esimerkiksi välttää viemästä koiraa liian hankalaan tilanteeseen ja vähän kerrassaan lisätä häiriöiden sietokykyä. Arjessa sel-

viytymiseen mietitään ratkaisuja, joilla saataisiin ehkäistyä ei-toivottua käytöstä ja kasvatettua toivottua käytöstä tilalle.

Hyvä huoltaja on resurssien portinvartija -eläimen persoonastakin riippuen osan kanssa tarkemmin kuin toisten. Tämä resurssien portinvartijuus ei tarkoita vanha-kantaisia, jo roskeen joutavia oppeja, että ihmisen pitäisi aina syödä ensin tai kulkea aina ensimmäisenä ovesta – susi- ja koira-laumoissakin pennut syötetään ensin. Meidänkin kotona kolmen koiran laumassa se meni ensin ovesta ulos, joka ehtisi – tosin maltin kasvattamisen ja ei-toivottujen käytösten ehkäisemiseksi meillä mennään ovesta ulos rauhallisella, koulutetulla käytöksellä: ensin istutaan tai jalkavikainen koira seisoo paikoillaan, kun minä kurkistan, onko reitti vapaa ja turvallinen. Lupasanan kuultuaan (kuurolla toimisi elevihje) koirat tulevat ovesta tämän jälkeen. Tutkimusten mukaan sudet ratkaisevat helpommin itse ongelmia, mutta koirat herkemmin odottavat ihmiseltä apua ongelmien ratkaisuun. Tässäkin tosiaan on suuria rotu- ja yksilökohtaisia eroja. Juuri näitä asioita voi tutkituttaa koirastaan Smart Dog -testillä.

Esimerkki parin vuoden takaa: oma ehkä 10-vuotias, vasta puoli vuotta meillä tuolloin ollut rescue-mummu ei osannut muita koulutettuja vihjesanoja kuin oman nimensä luoksetuloon. Mummu oli jo sen verran hitaampi ja luontaisesti lähempänä pysyvä, että kaikkea ruokaa ei tarvinnut todellakaan antaa palkkioina harkiten eikä muita vihjesanoja tarvittu. Mummu pysyi lähelläni lenkeillä vapaanakin – koska se sai säännöllisen epäsäännöllisesti erilaisia terveellisiä herkkupaloja pitkin matkaa vierellämme. Annoimme sen haistella paljon maastossa olleita asioita ja katsella ympäristöä, mutta tarvittaessa ohjasin mummuja paljon kehollani kuten hartioillani suuntaa näyttäen ja iloisella/rauhallisella äänellä kannustamalla. Sen sijaan pentuikäinen ja sittemmin murkuikäinen parsonrusselini oli rauhallisen keholla ohjaamiseni ja tarvittaessa iloisen kannustavan tai rauhallisen ääneni lisäksi saanut paljonkin päivittäisestä ruuastaan palkkioina sekä arjen tilanteissa kuten ohitussissa, luoksetulosta, maltillisesti ovella luvan odottamisesta - on turvallisuuskysymys kouluttaa koira odottamaan lupaa ennen ovestamenoa, ei johtajuuskysymys – ja maahanmenosta, jos juutun juttelemaan esimerkiksi eläinkaupassa myyjän kanssa tai treeneissä

kouluttajan kanssa. Parsonilleni olen kouluttanut tukun vihjesanoja aloittaen peruskäytösten luomista heti pennun saavuttua meille kahdeksanviikkoisena ja uudestaan niitä rutosti vahvistamalla taas murkkuiän hormonihyrrävaiheessa. Tämän Kookos-naskalin ja jackrusselinarttu Kaarnan (nyt jo kipuihinsa edesmennyt koirani) kanssa olen ollut huomattavan paljon enemmän resurssien portinvartija, koska näihin rotuihin on jalostettu paljon energiaa, luolakoiran saalistushimoa ja yksinäisen metsästäjän temperamenttia. Lisäksi Kaarnalla on ollut vakava jalkavamma, joka on kolmesti leikattu, joten Kaarnalla oli kivun mukanaan tuomaa aggressiota koiria kohtaan. Siedättämisellä ja BAT-metodilla olemme tulleet ihan hurjan pitkälle niin, että pystyimme yleensä ohittamaan jalkakäytävällä muut koirat siististi. Toisina päivinä Kaarna saattoi olla kipeämpi ja tarvita enemmän tilaa – sekä kipulääkettä ja fysioterapiaa.

Hyvä eläimen huoltajuus on siis Kaarnan ja kaikkien muidenkin koirien kanssa myös huolellista elekielen tarkkailua arjen kaikissa tilanteissa, jotta huomaamme, tarvitseeko koira apuamme vaikkapa kivunhoitoon tai luontaisten käytöstarpeittensa tyydyttämiseen. Koirat tutkitusti seuraavat meidän käytöstämme kaiken aikaa ja ovat tunteittamme pesusieniä – ne jopa kirjaimellisesti haistavat meidän pelkomme – joten oma elekielimme ja vuorovaikutus koiramme kanssa on todella tärkeää.

Kannattaa kokeilla viettää päivä koiran kanssa ilman, että puhuu suusanallisesti tälle mitään – jotta oppii käyttämään kehoaan paremmin koiran kanssa kommunikointiin. Kannattaa seurata, miten koirat leikkivät ja elehtivät leikkiessään – mitä leikkisämpi osaat olla koirasi kanssa, sitä motivoivampi sinä olet koirallesi – koirathan säilyvät leikkisinä koko ikänsä, jos ovat pennusta saakka saaneet leikkiä. Leikissä vanhempi koira ei aina voita vaan roolit vaihtuvat koko ajan – niinpä meidän ihmistenkään ei tulisi olla diktaattoreita niin leikkiessämme kuin muutenkaan koirien kanssa ollessamme. Motivaation löytäminen on a ja o.

Leikkimisellä on eläinten tunteiden tutkija Marc Bekoffin (mm. kirjat Emotional Lives of Animals) mukaan monta merkitystä koiran elämässä mm. oppien niiden kautta sosiaalisten tilanteiden ratkaisemista ja leikkihetkissä roolien kuuluu vaihtua: välillä toinen

jahtaa ja taas toisinpäin, välillä toinen vie le-
lun ja toisinpäin. Koiralaumat tutkitusti vält-
televät diktaattorimaisesti leikkivien koirien
kanssa leikkimistä (mm. Bekoffin artikkeli
The Significance of Ethological Studies:
Playing and Peeing Alexandra Horowitzin toi-
mittamassa kirjassa Domestic Dog Cognition
and behavior: The Scientific Study of Canis
Familiaris).

Varsinkin stressitilassa virheitä sattuu – ih-
misille ja eläimille. Parsonini Kookos yleensä
aamuisin vei lelun Joki-valkoinenpaimenkoi-
ralle ja pojat leikkivät keskenään. Kun Joki
nukkuu pois vanhuuden kipujen kanssa ja
Kookoksella ei ollut enää kaveria aamuisin,
jolle lelua viedä, alkoi Kookos yksi aamu
hyppiä pöydälle. Minä olin vain ihminen ja
ajattelematta ärähdin Kookokselle. Kookos
lopetti hyppimisen hetkeksi. Tovin päästä
Kookos löytyi luvatta repimästä pahvilaatik-
koa. Nyt tajusin olla ärähtämättä ja katsoin
peiliin: ohjasin Kookoksen pois omalla krop-
pallani ja vihjesanalla ”Jätä” pois laatikolta,
pyysin tekemään pari rauhoittavaa temppua
ja annoin niistä palkaksi luvallista purtavaa.
Ärähtäminen on kovin inhimillistä, mutta se
ei kerro koiralle, mitä sen kannattaisi tehdä.
Se ei poistanut Kookokselta alkuperäistä
syytä ei-toivotulle käytökselleen. Seuraavana
aamuna tajusin suoraan tarjota Kookokselle
luvallista puuhaa, jotta se ei keksinyt itse jo-
tain minun mielestäni ei-toivottavaa käy-
töstä.

Hyvä huoltaja ei hemmottele koira jatku-
valla huomiolla, mutta koiran kuuluu kyllä
saada päivittäin lempeyttäkin. Koiraemokin
huomioi pentujen huomionhakuisuuden ja
ottaa leikkiinkutsut välillä vastaan – mutta ei
aina. Välillä emokin haluaa olla rauhassa,
välillä taas itse hakee pentuja leikkiin. Näin
toimii hyvä ”ihmismekin”.

Kannattaa arjessa aina miettiä, haluatko koi-
rasi kulloisenkin käytöksen vahvistuvan –
jos, niin palkkaa. Jos et, niin mieti, mikä käy-
tös sinun pitäisi ympäristöratkaisuilla tai
kouluttamalla hioa koirankin mielestä kan-
nattavaksi tilalle.

GEENIPERIMÄ JA VARHAISIÄN SOSIAALISTAMINEN

Koiran käytöstä muokkaavat totta kai myös
geenit ja varhaislapsuuden kokemukset. Gee-
nien myötä koira voi periä esimerkiksi ar-
kuusgenejä molemmilta vanhemmiltaan –

esimerkiksi ääniarkuus on helposti periyty-
vää. Aikuisiän arkuuksien syntymisen ehkäi-
semisessä on useita asioita, joihin kannattaa
kin kiinnittää huomiota. Kaikki ne ovat osa
hyvää johtajuutta tai hyvää huoltajuutta koi-
ralle.

Valitse tarkoin, mistä hankit pentusi – jos
emo tai uros on arka ja emon tiineysikä ollut
stressaava, pentukin todennäköisemmin on
arkea. Lisäksi kasvattajan tekemä kasvatustyö
on todella tärkeää – sosiaalistaminen alkaa
jo kasvattajan luona. Kannattaa aina päästä
tutustumaan etukäteen pennun molempiin
vanhempiin.

Tutkitusti koirien tärkeintä sosiaalistumisai-
kaa ovat ensimmäiset kolme kuukautta sen
elämästä.

”Koiralla on noin 3–12-viikkoisena niin sa-
nottu sosiaalistumisikkuna, jolloin se omak-
suu ympäröivästä maailmasta laumansa ja
hyväksyy sen. Silloin kannattaa vaikkapa
matkustaa bussilla, jos siihen tottuminen on
tarpeen”, Katriina Tiira selittää Helsingin Sa-
nomien haastattelussa liittyen hänen ja **Han-
nes Lohen** tekemään tutkimukseen. Kysei-
sen tutkimuksen mukaan emon hoivan laa-
dulla ja myös liikunnan määrällä on suuri
merkitys pentujen rohkeuden kehittymiselle.

Siihen, mitkä lajit koira oppii perheekseen,
kiintymyksen kohteiksi, koira oppii jo kas-
vattajan luona vietettynä aikana ensimmäi-
sen kahden kuukauden sisällä: tällöin koiran
kannattaisi saada positiivisia kokemuksia tu-
tustumisen kautta erilaisiin ihmisiin, niin
lapsiin kuin aikuisiinkin, turvallisiin koiriin
ja muihin eläinlajeihin, joiden kanssa se viet-
täisi arkeaan aikuisenakin. Muutoin koira
saattaa pitää esimerkiksi kissaa saaliina tai
uhkana, jos se ei saa niistä positiivisia koke-
muksia jo varhaislapsuudessa.

Toki koira voi oppia paljon vielä tätä myö-
hemminkin, mutta hitaammin, eikä välttä-
mättä samalla syvyydellä – osa ei opi lain-
kaan. Vuonna 2002 ja 2005 tehtyjen tutki-
musten (mm. David Appleby) mukaan ympä-
ristökoulutuksessa varsinkin ensimmäinen
puoli vuotta on korvaamattoman tärkeää ai-
kaa, jotta saadaan ehkäistyä ei-toivotun käy-
töksen syntymistä aikuisiällä, esimerkiksi ih-
misiin suuntautuvaa hyökkäävää käytöstä.
Myös Helena Telkänranta kuvailee, että aivo-
jen kehityksen takia ensimmäisten elinkuu-
kausien ympäristö pitkälti määrää, tuleeko

koirasta kesy vai ihmisarka, tuttuihin luotava vai kaikkien kaveri. Telkänranta painottaa, että useimpien rotujen liikennekoulu olisi hyvä aloittaa ennen parin kuukauden ikää – eli jo kasvattajan luona – jotta pentu sosiaalistuu erilaisiin ympäristöihin, ääniin, liikennevälineisiin, kävelyalustoihin ja niin edelleen.

Roduissa on eroa: pelkokäytökset lähtevät eri roduilla eri vaiheessa liikkeelle. Varminta on jokaisen yksilön kanssa silti aloittaa kuuden viikon iässä erilaisiin ärsykkeisiin tutustuminen pienissä erissä kodin ulkopuolella ja niin, etteivät pennut varmasti pääse säikähtämään. Tätä harjoittelua tulisi jatkaa uudessa kodissa.

Sosiaalistaminen pitäisi tehdä kunkin yksilön ehdoilla: elekielen seuraaminen on a ja o, jotta huomaa, että kokemus on pennulle varmasti positiivinen eikä negatiivinen. Jos pentua pelottaa, se kannattaa viedä pois ja helpommassa olosuhteissa lähteä vähän kerrassaan siedättämään erilaisiin ärsykkeisiin.

Jos kasvattaja on hyvin ahkera viemään pentuja eri paikkoihin, pentu voidaan luovuttaa uuteen kotiin hieman myöhemmin kuin kahdeksan viikon iässä. Samaa toteaa Helsingin yliopistolla tehty tutkimus (mm. David ja Tuulia Appleby), jonka mukaan kahdeksan viikon luovutusikä on turvallisin ajankohta luovutusiäksi, jotta saadaan ehkäistyä aikuisiän pelkojen syntyminen. Toisaalta luovutusikä ei ole kiveen hakattu asia, vaan tärkeää on sosiaalistamisen määrä: jos kasvattaja huolehtii jokaisen pennun kanssa ympäristökoulutuksesta huolella, voi olla hyödyllistä koirakielen oppimisellekin, että pennut pysyvät kasvattajallaan 9-10 viikkoisiksi asti. Jos taas kasvattajalla ei ole juurikaan aikaa ja varsinkin jos pennut viettävät aikaansa vain kotipihassa ja kenties vain maaseudulla, pennun olisi todella tärkeää päästä sosiaalistumaan kaupunkioloihin kenties jo 7-8 viikon iässä – tosin maaseudulla asuva kasvattajakin voisi huolehtia liikennekoulutuksesta esimerkiksi ison television/videotykin kautta soittamalla erilaisia ääniä ja kaupunkinäkyelmiä.

Koirakielen oppimisen takia uudessa kodissakin pennun pitäisi päästä jatkamaan kielenkylpyjä, joita se kasvattajan luona harrasti muiden pentujen ja emonsa kanssa vähintään – nähdä ja päästä leikkimään terveiden, sosiaalisten muiden koirien kanssa luovutuk-

sesta lähtien turvallisissa paikoissa ja harjoitella kaduilla ohittamaan kaikenlaisia menijöitä sillä etäisyydellä, ettei pikkuinen pääse säikähtämään mitään. **Anders Hallgren** painottaa, että niiden ihmisten ja koirien määrä, joihin pentu tutustuu varhaislapsuudessa, ei tarvitse olla suuri, mutta pennun pitäisi tavata hyvin erikokoisia koiria ja ihmisiä. Kannattaa ajatella sitä, miten monenlaisien koirien ja ihmisten kanssa pennun tulisi pärjätä aikuisenakin eli hyvin erinäköisiä ja eri lailla liikkuvia ja äänteleviä ihmisiä ja koiria. Jos pentu esimerkiksi näkee ensimmäisen kerran aikuisen uroskoiran vasta 10-11 viikon ikäisenä, pentua saattaa jo pelottaa tämä oudolle tuoksuva uusi olento.

Tästä sosiaalistamisen painottamisesta saattaa saada kuvan, että peli on menetetty, jos ei sosiaalistumista ole tehty ja jos ottaa uudelleensijoitetun koiran. Onneksi usein ei näin ole, koska koulutusmenetelmät ovat kehittyneet niin valtavasti tiedon lisääntyneenä. Etsimällä kullekin yksilölle sopivat palkkiot, suunnittelulla, ei-toivotun käytöksen ehkäisemisellä mahdollisimman hyvin ja toivotun käytöksen ja tunnetilan kouluttaminen pienissä erissä pilkkomalla tehtävä ensin osiin, voidaan koiralle siedättää ja vastaehdollistaa jännistä ärsykkeistä positiivisempia eli muuttaa tunnetilaa ja kouluttaa konkreettinen uusi käytös tilalle. Monesta uudelleensijoitettavasta koirasta, alkuun ujosta tai reaktiivisestakin voi saada aivan ihanan, yhteiskuntakelpoisen koirakaverin.

Samoin koiran persoonallisuus toki vaikuttaa käytökseen myös. Osa koirista esimerkiksi jo persoonansa puolesta uhkaa kokiesaan herkemmin vetäytyä kuin hyökkää ja toisinpäin. Vaikka koiraa olisi jalostettu esimerkiksi itsenäisesti luoliin rytinällä kettuja ja supikoiria metsästäämään tarkoitettuksi jackrusseliksi, parsonrusseliksi, mäyräkoiraksi tai muuksi luolakoiraroduksi, saattaa samassa pentueessa olla hyvin eri lailla asioihin suhtautuvia kuten mieluummin pelkotilanteessa väistäviä yksilöitä. Kouluttamalla, pennusta pitäen, voidaan onneksi silti vaikuttaa siihen, miten herkästi temperamenttiseemminkin käyttäytyvä koira osaa rauhoittua hyökkäilyjen ja yliaktiivisen käytöksen sijaan tai saada arasta pennusta rohkeampaa. Sitä saat, mitä vahvistat, kuten pitkän linjan eläinten kouluttaja, yli 100 eri eläinlajia mm. mainosbisneksen käyttöön kouluttanut **Bob Bailey** on sanonut.

Tutkimus on myös tehty siitä, että pentukurssille kannattaa mennä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, jotta pentu oppii alusta pitäen toivotut käytökset arjen tilanteisiin kuten luoksetuloa, erilaisia maltti- ja rauhoitumiskäytöksiä kuten lupasanan ja odottamisen kouluttaminen, vetämättä hihnassa -kävelemisen ja erilaisten ärsykkeiden kuten toisten koirien ohittaminen ja ihmisten tervehtiminen maltillisesti.

ELÄIN EI KOSKAAN VALEHTELE

Koiramme ja kissamme näyttävät aidosti tunteitaan – kunhan me ihmiset vaan opimme ymmärtämään niiden hienovaraista elekieltä huolella. Me emme taitavalla kouluttamisellakaan voi koskaan voi hallita koiran käyttäytymistä täydellisen hyvin – koska emme ensinnäkään elä laboratorioissa koiramme kanssa. Voimme silti mahdollistaa motivoinnilla, palkkioilla, koiran käytöstä haluttuun suuntaan. Ennakointi ja suunnittelu on a ja o. Mikä tahansa ei-toivottu käytös kannattaisi nähdä itsenäisenä asiana ja kouluttaa tilalle toinen: ei ole olemassa ongelmakoiria vaan on olemassa koiria, joilla on joi-tain ei-toivottuja käytöksiä. Toisenlaisen käytöksen kouluttaminen on vain meillä vielä kesken.

Jokaisella eläimellä tulisi olla viisi perusoikeutta:

- Oikeus olla kärsimättä nälästä ja janoista
- Oikeus miellyttävään elämään
- Vapaus elää ilman tarpeetonta kipua, loukkaantumisia ja sairauksia
- Vapaus tyydyttää lajin- ja rodunmukaisia käytöstarpeita
- Vapaus elää ilman pelkoa ja stressiä

Koirankoulutus ei ole lopulta vaikeaa – koiran ei tarvitse oppia montaa temppua pärjätäkseen arjessa – kunhan me vaivaudumme treenaamaan edes muutamaa peruskäytöstemppua pienissä erissä ja lopulta erilaisten häiriöiden alla toistojen kautta. Näin koira voi oppia itse hallitsemaan omaa käytöstään. Kuten aivotutkija Jaak Panksepp sanoo veratessaan eläimiä ja ihmisiä:

*”Thomme alla me olemme veljiä ja sisaria.
Kun ymmärrämme tämän asian, ymmärrämme vihdoin itseämme.”*

Lisää artikkeleita voi lukea myös Sporttirakki-sivustolta osoitteista:

<https://sporttirakki.fi/2017/06/21/miira-hellsten-miten-saavutetaan-koiran-luottamus-ja-yhteisty/>

sekä:

<https://sporttirakki.fi/2017/10/18/miira-hellsten-vinkkejä-pennun-kouluttamiseen/>

* Käytän sanaa koiranhuoltaja koiranomistaja-sanana sijaan, koska aina koira hoitava ihminen ei omista kauppasopimuksella koiraansa kuten nykyinen mieheni ei omista koiristani kuin yhdestä puolesta, mutta huolehtii koiristamme ja muista eläimistämme perheenjäsenenä silti. Koiranhoitaja-sana voisi olla toinen vaihtoehto, mutta omasta mielestäni siitä tulee liikaa mieleen tilapäinen koiranhoitaja eikä koiran kanssa samassa perheessä päivittäin asuva ihminen. Toivottavasti et silti tartu vain tähän yhteen termiin liikaa. Samanlaisesta dilemmasta termin suhteen puhuu esimerkiksi kognitiotieteilijä Alexandra Horowitz kirjassaan *Inside of a Dog. What Dog's See, Smell, and Know* (2009)

LÄHTEET:

Bonanni et al Behavioral Ecology (2017), 28(4), 1004–1020. doi:10.1093/beheco/ax059

“Dog Behaviour, Evolution. and Cognition”. Ádám Miklósi. 2015

The Social Dog. Behavior and Cognition. Toim. Kaminski & Marshall-Pescini, 2014

”Millaista on olla eläin?” Helena Telkänranta. 2015

”10 myyttiä koirasta ja kissasta”. Helena Telkänranta. Tiede-lehti 7/2015

”How Dogs Work”. Raymond Coppinger, Mark Feinstein. 2015

“Inside of a Dog. What Dogs See, Smell, and Know”. Alexandra Horowitz

“The science of emotions: Jaak Panksepp at TEDxRainier”- youtube video tutkija Jaak Pankseppin luennolta eläinten tunteista aivotutkimuksen näkökulmasta

https://www.youtube.com/watch?v=65e2qScV_K8

“Affective Neuroscience. The Foundations of Human and Animal Emotions”. Jaak Panksepp. 2005

“Testing the myth: tolerant dogs and aggressive wolves”. Friederike Range, Caroline Ritter, Zsófia Virányi. 2015:

<http://rspb.royalsocietypublishing.org/content/282/1807/20150220>

“What ever happened to the term Alpha Wolf?” Susitutkija David Mech artikkele

<http://4pawsu.com/alphawolf.pdf>

“Hyvinvoiva koira. SEYn opas koiranhoitoon” (kaikki tämä oppaan kuvaama koiranhoito ja koulutus on hyvää johtajuutta, vastuun ottamista koiran hyvinvoinnista)

http://www.sey.fi/images/Julkaisut/sey_hyvinvoiva_koira_verkkoon02.pdf

”Uusi näkökulma johtajuuteen”. David Appleby

http://www.vetmed.helsinki.fi/elainsairaala/pienelainsairaala/kayttaytymisklinikka/Dominance%20revisited%20again_fi_051211.pdf

”Alpha” Wolf?” Alfa-teorian tieteelliseen tutkimukseen ja koirakieleen 1970-luvulla tuonut tohtori David L. Mech selittää lyhyellä videolla, miksi alfa-termin käyttö ei nykyään koirakielessä ole mielekästä tieteellisten tutkimusten mukaan:

<https://www.youtube.com/watch?v=tNtFgdwTsbU>

”Why Dog Trainers will have to Change their Ways” The Observer-lehden haastattelu eläinten käyttäytymistieteilijä John Bradshawsta:

https://www.theguardian.com/science/2011/jul/17/dog-training-john-bradshaw-animal-behaviour?CMP=share_btn_fb

“Dominance and Dog Training”

<https://apdt.com/docs/resources/dominance-and-dog-training.pdf>

“American Veterinary Society of Animal Behavior: Position Statement on the Use of Dominance Theory in Behavior Modification of Animals”

http://avsabonline.org/uploads/position_statements/dominance_statement.pdf

”Vanhakin koira oppii uusia temppuja”. Pro gradu -tutkielma Tampereen yliopistolla poliisikoirien kouluttamisesta operantin ehdollistamisen keinoin.

<https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/95529/GRADU-1401962045.pdf?sequence=1>

”Tutkija: Koira rakastaa omistajaansa kuin vauva äitiään”. Tutkija Hannes Lohen haastattelu koiran ja omistajansa suhteesta: <http://www.iltamakasiini.fi/artikkeli/318005-tutkija-koira-rakastaa-omistajaansa-kuin-vauva-aitiaan>

“Testing the Myth: Tolerant Dogs and Aggressive Wolves. Friederike Range, Caroline Ritter, Zsófia Virányi. 2015

Domestic Dog, Cognition and Behavior. The Scientific Study of Canis familiaris. Alexandra Horowitz (toim.). Sisältää mm. Mac Bekoffin artikkelin The Significance of Ethological Studies: Playing and Peeing.

Marc Bekoff: The Emotional Lives of Animals.

“What is Wrong in This Picture? Effectiveness is not Enough”. Susan G. Friedman

“Dominance vs unruly behavior” dr. Sophia Yin, <http://drsophiayin.com/philosophy/dominance>

Ian Dunbar: Dog-friendly Dog Training

https://www.youtube.com/watch?v=GOW0IKO_zfM

<https://www.youtube.com/watch?v=Dcdpl4H2glo>

OPPIMINEN: MIKSI PALKITSEMISEEN PERUSTUVAT MENETELMÄT OVAT TEHOKKAAMPIA KUIN RANKAISUIHIN (KIPUUN, PELKOON, UHKAAN) PERUSTUVAT MENETELMÄT, LÄHTEITÄ MM:

Rooney, N.J., Cowan, S., 2011. Training methods and owner–dog interactions: Links with dog behaviour and learning ability. Applied Animal Behaviour Science 132 (2011) s. 169-177.

Arhant, C., Bubna-Littitz, H., Bartels, A., Futschik, A., Troxler, J., 2010. Behaviour of smaller and

larger dogs: Effects of training methods, inconsistency of owner behaviour and level of engagement in activities with the dog. *Applied Animal Behaviour Science* 123 (2010) s. 131-142.

Herron, M.E., Shofer, F.S., Reisner, I.R., 2009. Survey of the use and outcome of confrontational and non-confrontational training methods in client-owned dogs showing undesired behaviors. *Applied Animal Behaviour Science* 117 (2009) s. 47-54.

Deldalle, S., & Gaunet, F. (2014). Effects of two training methods on stress-related behaviors of the dog (*Canis familiaris*) and on the dog-owner relationship *Journal of Veterinary Behavior: Clinical Applications and Research* DOI: [10.1016/j.jveb.2013.11.004](https://doi.org/10.1016/j.jveb.2013.11.004)

Blackwell, E.J., Twells, C., Seawright, A., & Casey, R.A. (2008). The relationship between training methods and the occurrence of behavior problems, as reported by owners, in a population of domestic dogs *Journal of Veterinary Behavior*, 3, 207-217 DOI: [10.1016/j.jveb.2007.10.008](https://doi.org/10.1016/j.jveb.2007.10.008)

Arhant, C., Bubbna-Lititz, H., Bartels, A., Futschik, A., & Troxler, J. (2010). Behaviour of smaller and larger dogs: Effects of training methods, inconsistency of owner behaviour and level of engagement in activities with the dog *Applied Animal Behaviour Science* (123), 131-142 DOI: [10.1016/j.applanim.2010.01.003](https://doi.org/10.1016/j.applanim.2010.01.003)

Covered by [Companion Animal Psychology Blog](#)

- "Poisoned Cue. The Effects of Combining Positive and Negative Reinforcement During Training". Nicole A. Murray.

<http://digital.library.unt.edu/ark:/67531/metadc3636/m1/83/?q=poisoned%20cue>

Five Provisions/Welfare Aims, Mellor 2016): <http://www.companionanimalpsychology.com/2017/01/the-five-domains-model-aims-to-help.html>

SOSIAALISTAMISEEN LIITTYVIÄ LÄHTEITÄ MM:

AVSAB Position Statement On Puppy Socialization Aamerikkalaisen eläinlääkärijärjestön kannanotto pentujen sosiaalistamisen tärkeydestä) http://avsabonline.org/uploads/position_statements/puppy_socialization.pdf

"Association between prospective owner viewing of the parents of a puppy and later referral for behavioural problems". Westgarth, C., Reevell, K., Barclay, R.

Association of Pet Behaviour Counsellors, PO

(mm. asiaa siitä, kuinka pennusostajan kannattaa pyrkiä näkemään molemmat pennun vanhemmat

ennen ostopäätöstä sekä sosiaalistamisesta ja luovutusiästä)

Relationship between aggressive and avoidance behaviour by dogs and their experience in the first six months of life. Appleby, D. L., Bradshaw, J. W. S. & Casey, R. A., 2002. *The Veterinary Record*, 150, 434-438

Stress, Anxiety and Aggression in Dogs -kirja (löytyy myös ruotsinkielisenä). Anders Hallgren. 2012.

"The relationship between measures of problematic behavior in adult dogs and age of first exposure outside the first owner's home and attendance to puppy classes." J. Sterry, D. Appleby & L. Bizo. 2005

"Early Life Experiences and Exercise Associate with Canine Anxieties" Katriina Tiira^{1,2}, Hannes Lohi¹ <http://www.plosone.org/article/doi/10.1371/journal.pone.0141907&representation=PDF>

"Aikaikkuna itsevarmuuteen". Artikkelin yliopistolaisen eläinsairaalan sivuilla tutkija David Applebyta:

<http://docplayer.fi/245847-Tutkijat-scott-ja-fuller-1965-tulivat-aikaikkuna-itsevarmuuteen.html>

"Homing age influences the prevalence of problematic adult canine behavior". Appleby, D., Sandbacka, S., Jokinen, O., Burgherr, T., Valros, A.

[https://www.appliedanimalbehaviour.com/article/S0168-1591\(17\)30180-6/pdf](https://www.appliedanimalbehaviour.com/article/S0168-1591(17)30180-6/pdf)